

Örkelljunga kommuns yttrande till Näringsdepartementet avseende regeringens *Förslag till principer för att utse regionalstödkarta för perioden 2022–2027*

1. Yttrandet

Näringsdepartementet inkom 2021-06-09 med inbjudan för Örkelljunga kommun ("kommunen") att yttra sig över regeringens *Förslag till principer för att utse regionalstödkarta för perioden 2022–2027* ("regeringens förslag"). Förslaget grundas på de riktlinjer som tagits fram av Europeiska kommissionen ("kommissionen"), *Riktlinjer för statligt regionalstöd 2021/C 153/01* ("riktlinjerna"). Ärendet har utretts och yttrandet har utarbetats av kommunchef Stefan Christensson och kommunjurist Jesper Bokefors efter dialog med medarbetare från flera av kommunens förvaltningar.

2. Sammanfattning av kommunens synpunkter

Det finns utrymme i nuvarande förslag att ta in Örkelljunga kommun utan att ta bort någon annan kommun från regionalstödkartan. Örkelljunga kommun kvalificerar sig genom nuvarande urvalsprinciper såsom en kommun i utkanten av sin funktionella analysregion. Örkelljunga kommun har betydligt färre invånare än taket för exkludering och är sammanhängande med område 1:2 i regeringens förslag. Flera av Örkelljunga kommuns grannkommuner omfattas av regionalstödkartan i nuvarande förslag vilket riskerar leda till konkurrensackdelar. Örkelljunga kommun kan tas med genom nuvarande kvalificeringsprinciper och bör tas med eftersom det är en missgynnad kommun med hänsyn till flera faktorer.

Kommunen anser att regeringen bör revidera nuvarande förslag och tillämpa delvis andra urvalsgrunder för kvalificering inom det icke förhandsdefinierade området. Det för att bättre kunna nå landets mest missgynnade kommuner och få en regionalstödkarta som är mer förenlig med kommissionens bestämmelse om att regionalstödkartan ska återspegla den mängd olika situationer där det kan vara berättigat med regionalstöd.

Kommunen föreslår att regeringen sänker taket för hur stort invånarantal en kommun maximalt får ha för att kvalificera sig, alternativt att exkluderingen sker med beaktande av antal invånare per kvadratkilometer snarare än med beaktande av det totala antalet invånare, för större fokus på glesbygden.

Kommunen tillstyrker att arbetslöshetsgraden tillämpas som en viktig princip vid urvalet men menar att regeringen bör lägga särskild vikt vid ungdomsarbetslösheten. Kommunen anser att lönesummeutvecklingen inte ska ges lika stor betydelse vid kvalificeringen som i nuvarande förslag.

Kommunen önskar att regeringen tydligare motiverar vissa av de föreslagna urvalsgrunderna för att valet av principer inte ska framstå som godtyckligt.

Kommunen tillstyrker flera av regeringens förslag till urvalsprinciper men menar att regeringen även borde ta fler aspekter i beaktande som principer för kvalificering till regionalstödskartan samt lägga mindre vikt vid vissa av de nuvarande principerna. Aspekter som också borde beaktas är företagsbeståndet och kostnaden för nyetablering, utbildningsnivån hos invånarna, omfattningen av den offentliga servicen samt förbindelser och kollektivtrafik.

3. Utveckling av kommunens synpunkter

3.1 Kvalificering av kommunen genom urvalsprinciperna i regeringens förslag

Örkelljunga kommun omfattas inte av det nuvarande förslaget till regionalstöds-karta som framgår av s. 10 i regeringens förslag. Kommunen har förstått att skälet till att Örkelljunga kommun inte finns med i förslaget är att kommunen inte kvalificerar sig enligt de båda huvudprinciperna för kriterium 1 som avser arbetslöshetsgrad samt lönesummeökning och att regeringen i vart fall för södra Sverige valt att inte fylla ut med kommuner som kvalificerar sig enligt övriga principer. Det finns utrymme att ta in ytterligare någon befolkningsmässigt mindre kommun såsom Örkelljunga kommun med sina omkring 10 400 invånare i regionalstöds-kartan utan att ta bort någon av de kommuner som i dagsläget kvalificerar sig enligt huvudprinciperna. Kommunen menar att det vore ofördelaktigt att inte fullt ut nyttja utrymmet i invånarantal som accepteras av kommissionen när det finns fler missgynnade kommuner med behov av stöd för företagsetableringar, för att hela landet ska kunna leva.

Örkelljunga kommun har färre än 65 000 invånare och exkluderas således inte från kvalificering enligt streck-sats 1 bland de kompletterande principerna. Vidare är Örkelljunga kommun sammanhängande med tre kommuner som omfattas av förslaget; Hässleholms kommun, Markaryds kommun och Perstorps kommun, varför område 1:2 enligt regeringens förslag fortsatt innebär ett sammanhängande område också om Örkelljunga kommun omfattas.

Örkelljunga kommun befinner sig geografiskt sett i den absoluta utkanten av sin funktionella analysregion (FA-region 01 Malmö-Lund) med lång pendling till huvudorterna. Kommunen omfattas således av strecksats 3 bland de kompletterande principerna som framgår av s. 6 i regeringens förslag och kan därför tas in i regionalstöds-kartan om regeringen så vill.

Kommunen menar att regeringen bör ta med Örkelljunga kommun i regionalstödskartan för 2022–2027 eftersom Örkelljunga kommun är ett missgynnade område, vilket visar sig avseende flera olika aspekter. Som exempel kan lyftas fram att studieresultaten i kommunen är svaga, kommunen saknar järnvägsförbindelse och således god kollektivtrafik. Skattekraften i kommunen är låg i förhållande till resten av landet och den statliga närvaron så gott som obefintlig. Därutöver kan lyftas fram att Örkelljunga kommun är den näst mest glesbefolkade kommunen i länet efter Osby, vilket är en kommun som omfattas av nuvarande förslag. Örkelljunga kommun har, menar kommunen, på många sätt motsvarande förutsättningar och utmaningar som exempelvis grannkommunen Perstorp, som omfattas av förslaget till regionalstödscharta.

En ytterligare faktor som kommunen vill lyfta fram som skäl för att regeringen ska låta Örkelljunga kommun omfattas av förslaget är den påtagliga risken för snedvriden konkurrens som kommer bli resultatet av att företag i grannkommunerna kommer kunna söka stöd för nyetableringar medan det inte kommer vara möjligt i Örkelljunga kommun. Även om det finns andra stöd som kan sökas oberoende av var företaget geografiskt etablerar sig är det sällan tal om lika stora stöd som de statliga regionalstöden.

Hässleholms- och Perstorps kommungräns slutar just utanför Örkelljunga tätort. Markaryds kommungräns slutar strax utanför kommunens näst största tätort Skånes Fagerhult. Risken är betydande att företag i ännu högre utsträckning kommer välja bort Örkelljunga kommun som etableringsområde och i stället etablera sig i grannkommunerna ifall möjligheten för investeringsstöd finns där men inte i Örkelljunga kommun. Den påtagliga risken för negativa konsekvenser hos närliggande orter är också något som kommissionen lyfter fram i riktlinjerna under punkt 5.6.1, styckena 108–109.

3.2 Kommunens synpunkter gällande revidering av och tillägg till urvalsprinciperna i regeringens förslag

Kommunen menar att de principer som regeringen valt som urvalsgrunder inte är de som bäst pekar ut landets mest missgynnade områden. Principerna tar inte heller tillräcklig hänsyn till det som kommissionen lyfter fram i riktlinjerna som avgörande för urvalet. Kommunen menar att urvalet med nuvarande principer blir för trubbigt och att revideringar av och tillägg till nuvarande förslag bör göras för att skapa en regionalstödscharta som bättre ger stöd till de områden som är mest missgynnade och där stöden behövs som mest.

Under punkt 7.3.2.3 stycke 174 i riktlinjerna framgår att kommissionen anser att de kriterier som medlemsstaterna ska tillämpa när de utser områden *bör återspegla den mängd olika situationer där det kan vara berättigat att bevilja regionalstöd*. Kommissionen menar därför att kriterierna bör ta hänsyn till de *socioekonomiska, geografiska* eller *strukturella problem* som sannolikt förekommer i missgynnade områden.

Kommunen har förståelse för svårigheten att hitta lämpliga urvalsgrunder som också kan stödjas av tillförlitlig statistik, vilket förstås är nödvändigt för att urvalet ska kunna ske rättvist och utan godtycke. Men med det konstaterat anser kommunen trots allt att regeringen har gjort det för lätt för sig vid framtagandet av principer genom att de valda urvalsgrunderna inte i tillräckligt hög utsträckning tar hänsyn till den mängd olika situationer där det kan vara berättigat att bevilja regionalstöd.

Med anledning av det kommer kommunen under avsnitt 3.2.1 till 3.2.7 framföra synpunkter på nuvarande principer inom det icke förhandsdefinierade området samt beskriva de principer som kommunen menar att regeringen också bör beakta och ta in som urvalsgrunder. Kommunen anser att regeringen bör överväga att ta in en eller flera av dessa principer som urvalsgrunder för att en kommun ska kunna kvalificera sig för eller exkluderas från stöd, antingen som huvudprinciper eller som kompletterande specifika principer, vilket ger ett utrymme för att delvis revidera nuvarande förslag till regionalstödslista och på så vis få fram ett bättre förslag att lämna vidare till kommissionen.

3.2.1 Invånarantal för exkludering

Kommunen tillstyrker regeringens förslag under såväl kriterium 1 som 5 att det sätts ett tak för när en kommun inte ska kunna omfattas av stödet utan exkluderas. Kommunen har däremot synpunkter på det tak om 65 000 invånare som anges i förslaget. Det saknas angivna skäl till att regeringen valt ett tak om just 65 000 invånare. Kommunen anser att det är olyckligt att regeringen inte klarlagt varför taket satts till just 65 000 invånare vilket ger bilden av att det gjorts godtyckligt. Kommunen önskar därför att regeringen tydligare beskriver med vilka skäl ett visst invånarantal sätts upp som tak.

Därutöver anser kommunen att ett tak om 65 000 invånare är för högt satt. Med det föreslagna taket exkluderas endast 36 av Sveriges 290 kommuner. Vilket innebär att ett väldigt stort antal kommuner potentiellt kan omfattas av förslaget om övriga principer uppfylls. Ett antal relativt stora orter såsom Hässleholm, Katrineholm, Motala och Sandviken har tagits in i regeringens förslag till regionalstödslista inom kriterium 1. Kommunen menar att orter av denna storlek generellt sett har betydligt bättre förutsättningar att långsiktigt locka företag till investeringar och etableringar än vad små orter har. Bland annat eftersom sådana mellanstora orter ofta har goda förbindelser samt en betydande egen marknad och köpkraft.

Ett så högt tak rimmar heller inte väl med utgångspunkten för regionalstödet som ett stöd med fokus på glesbygden som genomsyrar riktlinjerna från kommissionen. Kommunen menar därför att taket för det icke-förhandsdefinierade området bör sättas lägre än i regeringens förslag. En gräns om 30 000 invånare skulle ge ett bättre urval, där endast den tredjedel av landets kommuner med lägst antal invånare kan kvalificera sig. Alternativt menar kommunen att exkluderingen inte ska kopplas till det totala antalet invånare i en kommun utan likt kvalificeringen inom det förhandsdefinierade området hänföra sig till invånarantalet i förhållande till den geografiska storleken där exempelvis kommuner med fler än 40 invånare per kvadratkilometer exkluderas.

3.2.2 Arbetslöshetsgrad och lönesummeutveckling

Kommunen tillstyrker regeringens förslag gällande kriterium 1 och kriterium 5 avseende arbetslöshetsgrad som en viktig princip och kan förstå varför regeringen sätter en nivå om lika med eller över 115 % av det nationella genomsnittet eftersom det överensstämmer med nivån satt av kommissionen vid urval av vilka län som kvalificerar sig. Däremot menar kommunen att regeringen bör överväga om inte arbetslöshetsgraden alternativt sysselsättningsgraden särskilt hos unga personer, såsom gruppen 16–24 år borde få ett större genomslag eftersom detta påvisar vilken utveckling ett område sannolikt kommer få framöver. En negativ utveckling som skulle kunna förhindras genom insatser för näringslivet på orten.

Avseende den andra huvudprincipen för kriterium 1 och kriterium 5, lönesummeökning har regeringen valt att föreslå en nivå om under eller lika med 10 %. Regeringen motiverar i förslaget inte varför nivån 10 % ansetts lämplig och kommunen önskar därför att regeringen tydliggör varför denna nivå har valts. I övrigt kan kommunen ha förståelse för att lönesummeutvecklingen föreslås som en princip vid urvalet till regionalstödslista, men kommunen avstyrker däremot regeringens förslag att lönesummeutvecklingen ska anses ha en sådan vikt att den tillämpas som huvudprincip. Den borde i stället tillämpas som en princip bland andra.

3.2.3 Företagsbeståndet och kostnaden för etablering

Det statliga regionalstödet är ett företagsstöd. Trots det saknas principer i regeringens förslag som tar hänsyn till företagsbeståndet och företagsstrukturer i det aktuella området. Kommunen menar att regeringen bör överväga att ta företagsbeståndet i ett område i beaktande vid urvalet till regionalstödslistan. Det skulle exempelvis kunna avse antalet företag och anställda som finns på orten. Efter kontakt som kommunens utredare haft med Näringsministeriet i Finland avseende motsvarande förslag till regionalstödslista för 2022–2027 kan det konstateras att företagsbeståndet är ett kriterium som Näringsministeriet tagit i beaktande i arbetet med att utforma ett förslag åt den finska regeringen.

Kostnaden för ett företag att etablera sig kan vara olika stor i olika delar av landet. Exempelvis är kostnaden att exploatera och iordningställa mark vid nya etableringar betydligt högre på vissa håll i landet än andra. Kommunen har stor förståelse för svårigheten att säkerställa statistik för denna typ av kostnader men menar ändå att regeringen bör ta i beaktande om inte kostnadsaspekten för nyetableringar som redan idag påverkar möjligheten för företag att etablera sig på vissa orter skulle kunna vara en del i urvalet till regionalstödslistan.

3.2.4 Utbildningsnivå

Kommunen menar att en princip som regeringen helt bortsett från i förslaget och som bör beaktas som en urvalsgrund vid kvalificering till regionalstödslistan är invånarnas utbildningsnivå. Kommunen menar att utbildningsnivån är en tydlig faktor för att påvisa vilka svårigheter en kommun har och hur missgynnad den är.

Låg utbildningsnivå riskerar dessutom framöver att få negativ påverkan på arbetslösheten samt leda till svårigheter med kompetensförsörjningen. Dessutom är flera delar av utbildningsnivån såsom betyg i årskurs nio, behörighet till gymnasieskolan, behörighet till högskola och universitet samt mängden högskole – och universitetsutbildade något som kan påvisas genom tillförlitlig statistik och därför lämpar sig väl som en urvalsgrund.

3.2.5 Offentlig service

Den offentliga servicen i ett område har också stor betydelse för områdets framtidsutsikter och för att bedöma hur missgynnat området är. Kommunen menar att avsaknad av statliga myndighetskontor är en faktor som påvisar hur missgynnat ett område är. Ju färre offentliga anställningar som finns på orten, desto viktigare är det också att privata näringsidkare etablerar sig för att det ska finnas arbetstillfällen. Omfattningen av offentlig service och närvaro är därför också något som kommunen menar att regeringen bör överväga att tillämpa som en princip vid urvalet till regionalstödskartan.

3.2.6 Förbindelser och kollektivtrafik

Förbindelser från ett område till större marknader runt omkring är av stor betydelse för områdets näringsliv och företagsetableringar. Utan bra kommunikationer såsom väg- och järnvägsförbindelser blir det svårare att etablera konkurrenskraftiga företag i ett område. Avsaknaden av en bra kollektivtrafik gör rekryteringen av rätt arbetskraft svårare. Kommunen menar att regeringen i urvalet till regionalstödskartan bör ta in principer som gäller förbindelsen mellan området och omvärlden. Där exempelvis avsaknaden av järnvägsförbindelser ska vara en faktor som talar för att ett område ska tas med i urvalet.

3.2.7 Övriga principer i regeringens förslag avseende kriterium 1 och kriterium 5

Kommunen tillstyrker regeringens förslag avseende kriterium 1 och kriterium 5 avseende att kommuner som inte uppfyller huvudprincipernas kriterier ändå kan tas med i regionalstödskartan för att skapa ett sammanhängande område, eftersom det är bäst för landet som helhet.

Kommunen tillstyrker streck-sats 2 för kriterium 1, s. 6 i regeringens förslag, om befolkningsmässigt mindre kommuner i en glesare befolkad funktionell analysregion som en urvalsprincip. Däremot menar kommunen att kommuner som kvalificerar sig enligt denna princip ska *kunna* prioriteras, liksom gäller för principen i streck-sats 3 på samma sida, om befolkningsmässigt mindre kommuner i utkanten av en tätbefolkad funktionell analysregion. De ska inte alltid prioriteras. I stället ska även andra principer tas i beaktande vid urvalet och prioriteringen.

Därutöver vill kommunen framhålla att det inte framgår av regeringens förslag för kriterium 1 vad som anses som en *befolkningsmässigt mindre kommun*, det framgår heller inte av förslaget var gränsen går för vad som är en *tätbefolkad- respektive glesare befolkad funktionell analysregion*. Kommunen önskar att regeringen förklarar vilka gränsdragningar som ska tillämpas, eftersom urvalet annars riskerar att framstå som godtyckligt.

Kommunen tillstyrker regeringens förslag gällande kriterium 5 att ett lämpligt urval av kommuner är att de ingår i någon av Tillväxtverkets kommuntyper 3–6 som framgår av s. 8 i regeringens förslag. Däremot avstyrker kommunen kriterierna för urvalet som de enda gällande eftersom dessa inte ensamt på bästa sätt pekar ut de mest missgynnande kommunerna i landet. De uppfyller inte heller vad kommissionen lyfter fram som avgörande för att konstatera en strukturomvandling eller en tillbakagång såsom företagsstrukturer och utbildning, vilket framgår av punkt 7.3.2.3 stycke 175 samt fotnot 81 i riktlinjerna.

Kommunen vill slutligen uppmärksamma regeringen på att i nuvarande förslag anges fyra kommuner i Östergötlands län, Boxholm, Kinda, Ydre samt Ödeshög, under område 5:3. Eftersom Östergötlands län kvalificerar sig genom kriterium 1, vilket framgår av s. 5 fotnot 11 i regeringens förslag, kan inte några kommuner i Östergötlands län kvalificera sig genom kriterium 5. Kommunens utredare har varit i kontakt med Näringsdepartementet och fått förklarat för sig att de fyra kommunerna trots allt ska ses som en del av regionalstödkartan enligt kriterium 1, även om de nu angetts under område 5:3. Kommunens tolkning av bestämmelsen i riktlinjerna, som framgår av punkt 7.3.2.3 stycke 175 är att i sådana fall uppfyller inte de övriga två kommunerna i område 5:3, Aneby och Tranås kravet om ett sammanhängande område om minst 50 000 invånare varför regeringens förslag behöver revideras på den punkten för att godkännas av kommissionen.

På kommunens vägnar,

Christian Larsson
Kommunstyrelsens ordf.

Stefan Christensson
Kommunchef

Jesper Bokefors
Kommunjurist